

Аліна Шкапар,

студентка магістратури кафедри прикладної лінгвістики,

Національний університет «Львівська Політехніка»

<https://orcid.org/0000-0002-0129-8529>

м. Львів, Україна

Особливості функціонування англіцизмів у текстах регіональних новин

Peculiarities of using anglicisms in the texts of regional news

Анотація. У статті розкрито проблему використання англомовних запозичень у текстах українських регіональних новинних сайтів та їх вплив на вживання регіональних діалектних лексичних одиниць у повсякденному мовленні. Розкрито поняття «англіцизм» та досліджено основні причини появи іноземних запозичень в українській мові. На основі новинних регіональних видань встановлено найуживаніші англомовні запозичення та подано ілюстрації їх вживання в новинних статтях. За допомогою описового та зіставного методів проаналізовано особливості вживання іноземних запозичень у новинних текстах. Звернено увагу на недоцільність їх використання у регіонах із характерним діалектом. До англіцизмів, що часто трапляються у новинах, запропоновано їхні можливі українські відповідники, у тому числі й діалектні. За допомогою генерального регіонально анотованого корпусу української мови (ГРАК) досліджено українські слова, з якими найчастіше сполучаються англіцизми (на матеріалі газети «Високий замок»). Встановлено, що переважно це сполучення з прикметниками та дієсловами або ж з власними назвами. За результатами аналізу відібраних англомовних запозичень охарактеризовано основні семантичні зміни, яким піддаються дані лексичні одиниці. Оскільки більшу частину запозичень становлять полісемантичні слова, часто вони змінюють своє значення у процесі адаптації до лексико-семантичної системи української мови. Англіцизми піддаються таким семантичним змінам, як розширення, звуження та збереження значення слова. Для повної характеристики змін у значенні слова у статті наведено дефініції, зафіксовані у словниках англійської та української мови, та порівняно їх зі значеннями, в яких вживаються англомовні запозичення у регіональних новинах. Наведено приклади англіцизмів з розширеною та звуженою семантикою, а також тих, що не змінюють свого значення у процесі запозичення. Розгляд проблеми появи все більшої кількості англіцизмів у новинних текстах є актуальним, зважаючи на швидкий розвиток України на міжнародній арені.

Ключові слова: іноземне слово, процес запозичення, регіональні новини, діалектизми, семантичні зміни, сполучуваність.

Summary. *The article is devoted to the problem of using English borrowings in the texts of Ukrainian regional news and their influence on the use of regional dialects in everyday speech. In addition, in this article, the concept of “anglicism” is revealed, and the main reasons for the presence of anglicisms in regional news are explained. On the basis of regional news, the most commonly used English borrowings are identified, and illustrations of their use in news articles are provided. Because of the descriptive and comparative methods, the peculiarities of the use of foreign borrowings in news texts are analyzed. The given article provides the possible Ukrainian dialect equivalents for popular anglicisms. On the basis of the general regionally annotated corpus of the Ukrainian language, the most common Ukrainian words with which anglicisms are combined (on the basis of the newspaper “Vysoky Zamok”) were studied. It is established that it can be the combinations with adjectives and verbs or with proper names. In the process of analyzing the selected English borrowings, the main semantic changes to which these lexical units are subjected are characterized. Since most of the borrowings are polysemantic words, they often change their meaning in the process of adaptation to the lexical-semantic system of the Ukrainian language. Anglicisms are subjected to such semantic changes as the expansion, contraction and preservation of the meaning of the word. In order to fully characterize the changes in the meaning of the word, the article presents the definitions recorded in the dictionaries of English and Ukrainian languages and compares them with the meanings in which English borrowings are used in regional news. Examples of anglicisms with extended and narrowed semantics and those that do not change their meaning in the process of borrowing, are provided. Considering of the problem regarding the emergence of anglicisms in news texts is relevant today, taking into account the rapid development of Ukraine in international relations.*

Key words: *loan-words, process of borrowing, regional news, dialect words, semantic changes, compatibility.*

Вступ. З огляду на швидкий розвиток міжнародних політичних, торговельних відносин України, а також розширення меж культурної сфери, в українських новинах дедалі частіше з’являються запозичені слова з інших мов, найчастіше з англійської. Раніше англіцизми вживались переважно у професійному середовищі для позначення певних наукових термінів, які ще не мали точного відповідника в українській мові. Однак зараз англомовні запозичення трапляються все частіше саме у статтях засобів масової інформації. Основною причиною цього є те, що англійська мова сьогодні розглядається як глобальна мова світу та використовується під час усіх міжнародних подій та зустрічей. Оскільки головною метою сучасних ЗМІ є висвітлення важливих подій світу, запозичені терміни проникають у тексти новин та з часом повністю пристосовуються до лексико-семантичної системи української мови і сприймаються читачами як належне.

Надмірна частота вживання англіцизмів спостерігається не тільки у загальнонаціональних виданнях новин, але й у регіональних. Так, наприклад, англомовні запозичення нерідко можна побачити

у текстах новин електронних засобів масової інформації регіону Західної України. Зважаючи на популярність англійської мови у сучасному світі, використання англіцизмів у текстах, що охоплюють велику аудиторію читачів, має значний вплив на формування повсякденного словникового запасу населення. Вживання все більшої кількості запозиченої лексики загрожує витісненням з повсякденного мовлення самотутніх лексичних одиниць, які характерні лише для певного регіону.

Проблему іншомовних запозичень досліджували українські та зарубіжні вчені, а саме: О. Стишов, О. Дьолог, Л. Кислюк, О. Мороховський, О. Пономарів, Є. Карпіловська, В. Русанівський, Л. Булаховський, Ш. Баллі, Л. Крисін, О. Муромцева. У дослідженнях порушуються питання причин появи англіцизмів у мові преси, характерних особливостей запозичених слів, проблем правопису новітніх запозичень та доцільності використання англіцизмів у текстах українських новин.

Метою статті є дослідження частоти та доцільності використання англломовних запозичень у регіональній пресі та їх пристосування до лексико-семантичної системи української мови.

Методологія та методи дослідження. Процес дослідження мовних одиниць, а саме запозиченої лексики з англійської мови у статтях регіональних новин, зумовив використання кількох методів дослідження: описового методу, зіставного, методу кількісного аналізу та аналізу дефініцій. Крім цього, було використано метод суцільної вибірки.

Перший етап дослідження передбачає використання описового методу для пояснення причин виникнення англломовних запозичень у мові та опису самого поняття «англіцизм». Далі за допомогою методу кількісного аналізу та суцільної вибірки було відібрано англломовні запозичення, що найчастіше трапляються у текстах новин, та визначено найуживаніші з них. Загальна кількість досліджуваних лексичних одиниць становить 200 англіцизмів.

У процесі дослідження використання англіцизмів у статтях регіональних новин описовий метод також використано для опису семантичних змін лексичних одиниць у процесі пристосування до лексико-семантичної системи української мови.

Далі за допомогою зіставного методу було виявлено відмінності у значеннях запозиченого слова у мові-джерелі та мові-реципієнті. Також цей метод використано для зіставлення статей кількох регіональних видань з метою порівняння кількості англломовних запозичень.

Метод аналізу дефініцій використано для порівняння значень англійських запозичень у мові-джерелі та мові-реципієнті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання англomовних запозичень стало нормою не тільки для загальнонаціональних новинних видань, але й для регіональних. Оскільки у текстах новин все частіше трапляється лексика, нехарактерна для української мови чи діалекту певного регіону, читачі, вважаючи іноземні слова модними, швидше запам'ятають їх та будуть використовувати у побутовому мовленні.

Переважно термін «англіцизм» розглядають як один із видів запозичень. Енциклопедія української мови, зокрема, подає таке визначення англіцизму: «англіцизм (також англїзм) – різновид запозичення: слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком. Англіцизми переважно усвідомлюються мовцями як чужорідні елементи і зберігають ознаки свого походження: фонетичні, словотвірні, семантичні» [7, с. 26].

Чи не основним завданням мовознавців є встановлення головних причин появи запозичень з англійської мови у мовленні певної групи населення. Так, наприклад, дослідниця Н. Клименко серед можливих причин наявності запозичених слів в українській мові називає такі: «потреба в нових одиницях номінації, тенденція до номінації цілісного поняття одним словом, поповнення лексику, потреба всебічної розбудови лексику української мови, що має повноцінно обслуговувати усі сфери життя» [5, с. 229-230]. Але головною причиною активного входження лексику англійського походження в систему української мови є те, що більшість населення, вважаючи іноземні слова модними, починає часто використовувати їх і у повсякденних розмовах, а це, у свою чергу, загрожує витісненням характерних для регіону діалектів. Для позначення такого явища, дослідниця О. Дьолог вводить таке поняття, як «мовна мода», та зазначає: «Мовна мода, що диктує вживання англіцизмів, є лінгвокультурною категорією, яка корелюється з мовним смаком суспільства, впливає на розвиток мови та визначає напрямок динаміки такого розвитку» [4, с. 44]. Ще однією причиною збільшення лексику англійського походження авторка вважає такі позамовні чинники, як суспільно-політичні, економічні зміни в країні, інтеграція в міжнародні та інформаційні сфери [4, с. 45]. Вона зазначає, що «використання в сучасній українській мові таких слів, як консалтинг, лізинг, демпінг, маркетинг, акція, піар, паблік рілейшнз, саміт, екзит-пол, дилер, брокер, кліпмейкер, ньюзмейкер, вважається модним не тому, що вони мають іншомовне походження, а тому, що вони відображають престижну (прибуткову) практику» [4, с. 45].

О. Пономарів стверджує, що запозичення слів з інших мов «є наслідком географічних, економічних, наукових, культурних та інших зв'язків між народами» [6, с. 125]. Мовознавець вважає, що «перенасичення суспільно-політичних текстів словами на кшталт

аберація, індокриніяція, лібералізація, менеджмент суперечить основному призначенню засобів масової інформації – формувати громадську думку» [6, с. 127].

Дане дослідження базується на матеріалі новинних сайтів регіону Західної України. Для цього було проаналізовано тексти новин порталу *zaxid.net* та газети «Високий замок» і відібрано 200 англіцизмів, що найчастіше трапляються у статтях.

У результаті перегляду текстів статей новинного порталу *zaxid.net* було встановлено, що найуживанішими англіцизмами за останній рік були *менеджер, спікер, сервіс, бізнес, бренд та моніторинг*. Згідно з досліджуваною сторінкою новин, запозичення *бренд* траплялося у текстах 541 раз, *лідер* – 737, *бізнес* – 1337, *сервіс* – 466, *спікер* – 134, а *моніторинг* – 200 (дані за 2020 рік).

Попри те, що до усіх перелічених англіцизмів легко можна дібрати відповідник українського походження, у новинах все ж продовжує з'являтися велика кількість запозичень. Наприклад, у реченні новинної статті: «Для більш продуктивної співпраці бельгійський виробник і проводить подібні конференції – щоб розказати детальніше про свій **бренд**, його принципи роботи, нові лінійки олів» [8] замість англіцизму *бренд* доцільніше було б використати відповідник *торгова марка*. Тоді текст новини виглядав би так: «Для більш продуктивної співпраці бельгійський виробник і проводить подібні конференції – щоб розказати детальніше про свою **торгову марку**, його принципи роботи, нові лінійки олів». А для часто вживаного у політичних новинах англіцизму *саміт* у реченні: «Нагадаємо, під час саміту Україна – ЄС, що відбувається в Києві, наша країна та Євросоюз підписали угоду про спільний авіаційний простір» [8] краще використати один із відповідників українського походження – *зустріч, східина, стріча*. Проте найкраще у новинах регіону, що має свій діалект, використовувати відповідники, характерні для нього. Наприклад, для англомовного запозичення *тренд* («Обмеження обігу чи повна заборона використання пластикових пакетів стали загальноєвропейським трендом десять років тому» [8]) можна використати діалектне слово *керунок*. А для англіцизму *фестиваль* («У Львові відбудеться фестиваль, присвячений композитору Томасу де Гартману» [8]) існує відповідник з галицького діалекту – *забава*.

Приблизно така ж кількість англіцизмів трапляється і в статтях газети «Високий замок» [2]. Англіцизм *бренд* з'являвся 743 рази, *лідер* – 1032, *сервіс* – 1140, а *спікер* – 1894 рази (дані за 2020 рік).

Щодо сполучуваності англомовних запозичень зі словами українського походження, то зазначені англіцизми найчастіше сполучаються з прикметниками або ж власними назвами, як у випадку з лексемою *бренд*. У статтях газети «Високий замок» цей англіцизм

найчастіше вживається з прикметником *відомий*. Серед інших можливих сполучень такі: розкручений, найдорожчий, світовий (за даними корпусу української мови ГРАК [3]).

co [lemma="бренд"], doc.mediaName:Високий замок 1,549 (1.6 per million)

Lemma	Cooccurrences ?
1 [розкручений]	21
2 [всесвітньо]	29
3 [розкрутка]	7
4 [Zara]	5
5 [горічний]	9
6 [Nemiroff]	5
7 [Світч світч]	6
14 [найдорожчий]	20
47 [відомий]	136

Рис. 1. Сполучуваність англіцизму «бренд» з українськими лексемами

Англіцизм *сервіс* теж найчастіше трапляється у сполученні з прикметниками або назвами компаній (рис. 2).

co [lemma="сервіс"], doc.mediaName:Високий замок 1,228 (1.43 per million)

Lemma	Cooccurrences ?
1 [ресторанний]	29
2 [ненав'язливий]	13
3 [Uber]	11
4 [Google]	19
5 [Еко-Львів]	5
6 [передплатений]	5

Рис. 2. Сполучуваність англіцизму «сервіс» з українськими лексемами

Запозичений англiцизм *бiзнес* сполучається з такими прикметниками, як *малий, середнiй, гральний, прибутковий*, та дiєсловами *займатися, започаткувати, розвивати* (рис. 3).

sql: [lemma='бiзнес'], doc.mediaName: Експoзиційний замок 10.061 (11.60 per million)

	Lemma	Cooccurrences *
1	[гральний]	313
2	[модельний]	148
3	[малий]	765
4	[ресторанний]	100
5	[прибутковий]	100
6	[ведення]	211
7	[середнiй]	611
8	[готельний]	75
9	[туристичний]	133
10	[займатисл]	423
24	[започаткувати]	34
26	[розвивати]	46

Рис. 3. Сполучуванiсть англiцизму «бiзнес» з українськими лексемами

У процесi входження до лексико-семантичної системи української мови англoмoвнi запозичення не завжди зберiгають своє первинне значення, а часто пiддаються семантичним змiнам. Інколи вони набувають нових значень в українській мовi. Наприклад, для запозиченого англiцизму *дилiнг*, що часто використовується в текстах новин економiки та бiзнесу, в Оксфордському словнику англiйської мови зафiксовано такі значення: 1. пiдприємницька дiяльнiсть; стосунки, якi ви маєте з кимось у бiзнесi; 2. спiсiб ведення бiзнесу з кимось; 3. купiвля та продаж [9]. В українській мовi це запозичення набуло нових значень, а саме: «1. спецiально обладнане примiщення, в якому дилери займаються здiйсненням угод; 2. здiйснюване банками, фiнансовими компанiями надання послуг з продажу iноземної валюти, цiнних паперiв, та iн.» [1, с. 295]. У текстах новин цей англiцизм використовується переважно у контекстi питань щодо iноземної валюти чи цiнних паперiв. Похiдне слово *дилер* також має в

українській мові кілька нових значень, не зафіксованих в словнику англійської мови, а саме: «1. член фондової біржі, який бере участь у біржових торгах від власного імені та власним коштом; 2. банк, що займається купівлею-продажем цінних паперів, валюти, коштовного каміння; 3. представник або представництво головної фірми, що продає її продукцію» [1, с. 295]. Натомість в Оксфордському словнику подані такі значення слова *дилер* (*dealer*): 1. особа, чий бізнес – це купівля та продаж певного товару; 2. особа, яка продає заборонені речовини; 3. особа, яка роздає карти у грі [9]. У текстах українських новин англіцизм *дилер* вживається переважно у значенні «представник або представництво головної фірми, що продає її продукцію»: «*Модель почнуть виробляти до кінця цього року, тож прибуде вона до європейських дилерів на початку 2022 року*» [8].

Ще одним англіцизмом, що розширив своє значення у процесі адаптації до системи української мови, є *домен*. У мові-джерелі ця лексема має чотири значення: 1. область знань або діяльності; 2. набір веб-сайтів в Інтернеті, які закінчуються одним набором літер; 3. землі, якими володіє чи управляє певна особа, уряд; 4. діапазон можливих значень певної змінної. Однак в українській мові Великим тлумачним словником сучасної української мови за редакцією Бусела зафіксовано 6 значень цього запозичення: «1. спадкове земельне володіння короля у країнах Європи за Середньовіччя; 2. особисте земельне володіння середньовічного феодала; 3. ділянка намагнічення феромагнетику; 4. множина всіх можливих значень атрибута; 5. частина речовини, що має відмінні від решти речовини фізичні властивості; 6. частина інформаційного інтернет-простору, асоційована з певним власником» [1, с. 316]. У текстах українських новин англіцизм *домен* переважно використовується у значенні «фіксоване ім'я сайту», наприклад: «*Листи надходять з адреси, домен якої схожий на електронну пошту Київського апеляційного суду*» [8].

Ще однією семантичною зміною значення запозичених англіцизмів є процес звуження значення слова. Полягає ця зміна у тому, що запозичення в українській мові вживаються лише в одному або кількох значеннях, тоді як у мові-джерелі те ж саме слово має ще кілька, інколи відмінних один від одного, значень. Наприклад, запозичене з англійської слово *саміт* у мові-джерелі має два значення: 1. найвища точка (переважно вершина гори); 2. офіційна зустріч або серія зустрічей між керівниками двох або більше урядів, на яких вони обговорюють важливі питання. В українських політичних новинах англіцизм *саміт* вживається тільки у значенні «конференція, нарада, збори глав держав та урядів» [1, с. 1287]. Наприклад:

«На перший установчий саміт «Кримської платформи», який має відбутися вже 23 серпня, прибудуть представники 44 держав та міжнародних організацій» [8].

Однак не всі англіцизми змінюють своє значення у процесі запозичення. Більшість із них все ж пристосовуються до лексичної системи української мови та зберігають своє первинне значення. Наприклад, запозичене слово *флешмоб* в англійській мові має таке значення: велика група людей, які домовляються (за допомогою мобільного телефону або електронної пошти) зібратися разом у громадському місці в один і той же час, проводять певний час разом, а потім виїжджають одночасно [1]. У текстах українських новин цей англіцизм не змінює свого значення: *«Кілька десятків лікарів, переважно керівників відділень, вийшли на своєрідний флешмоб підтримки» [8].*

Висновки з дослідження. На основі здійсненого дослідження особливостей вживання англіцизмів у регіональних новинах можна зробити висновок про те, що англійськомовні запозичення становлять велику частку вживаної лексики у сучасних текстах регіональних новин. Однак часте їх використання не зовсім доцільне, зважаючи на наявність характерного діалекту у регіонах та можливості легко підібрати відповідник українського походження. Запозичення не завжди входять в українську мову у своєму оригінальному значенні. Вони здатні розширювати свою семантику та набувати нових значень в українській мові. Англіцизми також можуть мати й позитивний вплив на розвиток мови, адже переважно вони позначають нові поняття та явища, тим самим розширюючи лексичний склад мови. Проте використовувати їх у новинах краще в помірних кількостях та лише переконавшись, що тільки так можна передати суті певного поняття.

Перспективним для подальших досліджень є з'ясування характерних особливостей англіцизмів у словотворчих процесах та дослідження граматичної адаптації англіцизмів у мові преси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005
2. Газета «Високий замок». URL: <https://wz.lviv.ua/> (дата звернення: 10.09.2021).
3. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК). URL: <http://uacorporus.org/Kyiv/ua> (дата звернення: 10.09.2021).
4. Дьолог О. С. Лексичні англіцизми як особливість сучасної мовної моди. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 1. № 13. С. 43-47.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія. Київ : Вид. Дім Дмитра Бураго, 2008. 335 с.

6. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
7. Русанівський В. М. Енциклопедія української мови. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2004. 833 с.
8. Сайт українських новин Zaxid.net. URL: <https://zaxid.net/>_(дата звернення: 10.09.2021).
9. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>_(дата звернення: 10.09.2021).

УДК 81–115(111=161.2)(07S.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2021.20.178-191>

Наталія Шкворченко,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германської філології та методики
викладання іноземних мов,
Міжнародний гуманітарний університет
<https://orcid.org/0000-0002-7146-7244>
м. Одеса, Україна

Репрезентація токсичного іміджу політика в медійному просторі США, Великої Британії й України

Representation of the toxic image of politicians in the media space of the USA, Great Britain and Ukraine

***Анотація.** Статтю присвячено визначенню культурно специфічних рис репрезентації токсичного іміджу політика в медійному просторі США, Великої Британії й України. Об'єкт дослідження – медіадискурси США, Великої Британії та України, предмет аналізу – культурно специфічні (вербальні, невербальні, екстралінгвальні) формивираження токсичності як компоненти іміджу сучасних американських, британських та українських політиків. Під токсичним іміджем розуміється такий емоційно забарвлений образ політика в медіа, поведінка та висловлювання якого скеровані на дискримінацію адресата і є результатом сприйняття такого політика, як правило, представниками протилежної соціально-політичної групи. До вербальних форм вираження токсичності (вербальні токсини) зараховуємо расистські, націоналістські, ксенофобські, сексистські та інші дискримінуючі (розділяючі) висловлювання, що принижують особистість політичного опонента і завдають йому психологічної та/або іміджевої шкоди. Невербальні форми вираження токсичності поділяємо на просодичні та жестово-мімічні форми, до яких належать агресивна, уїдлива, принизли-*